

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia ja ulkomaalaislakia.

Esityksen mukaan kolmannen maan kansalaiselle tutkijalle myönnettäisiin opiskelijalle myönnettävän oleskeluluvan tavoin voimassaololtaan pidempi oleskelulupa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettävän jatkotutkintoa tekevän oleskeluluvasta.

Lisäksi ulkomaalaislain pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä täsmennettäisiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 aikana.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	11
4.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset.....	11
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	11
4.2.3 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.3.1 Taloudelliset vaikutukset valtion ja kuntien kannalta	12
4.2.3.2 Vaikutukset erityisesti sosiaaliturvaan, toimeentulotukeen ja terveydenhuoltoon	12
4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	13
4.2.5 Viranomaisvaikutukset.....	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	16
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	16
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	16
6 Lausuntopalaute	19
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	19
7.1 Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella.....	19
7.2 Ulkomaalaislaki	20
8 Voimaantulo	21
9 Toimeenpano ja seuranta	21
10 Suhde talousarvioesitykseen	21
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	21
LAKIEHDOTUKSET	25
1. Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta.....	25
2. Laki ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta	27
LIITTEET	29
RINNAKKAISTEKSTIT	29
1. Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta.....	29
3. Laki ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta	32

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitteiden mukaan kolmansien maiden kansalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan uudistamalla lupakäytäntöjä, sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja sekä vahvistamalla korkeakoulujen ja työelämän vuorovaikutusta.

Hallituksen keväällä 2020 hyväksymä kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden tiekartta muodostaa toimenpidekokonaisuuden TKI-toimintaympäristön kehittämiseksi. Tiekartta luo suuntaviivat kestäväan kasvuun ja hyvinvointiin sekä T&K-toiminnan määrän ja kunnianhimon tason nostoon. Tavoitteena on nostaa T&K-menojen BKT-osuus 4 %:iin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. TKI-toiminnan määrän ja laadun nostamisen lisäksi tiekartan toimenpiteillä vahvistetaan osaamiskeskittymiä ja ekosysteemejä, lisätään T&K-toimijoiden yhteistyötä ja monipuolistetaan julkisen sektorin roolia innovaatiotoiminnan vauhdittajana ja hyödyntäjänä. Tiekartan toimenpiteillä nostetaan osaamistasoa, parannetaan suomalaisen TKI-ympäristön kansainvälistä vetovoimaa ja kannustetaan yrityksiä TKI-investointien lisäämiseen Suomessa.

Osaava henkilöstö on menestyvän T&K- ja innovaatiotoiminnan ratkaiseva tekijä. Suomen koulutusjärjestelmä on kattava ja monin tavoin laadukas. Lähes kaikki suorittavat perusopetuksen ja oppimistulokset ovat kansainvälisesti vertaillen edelleen hyvällä tasolla. Korkea-asteen aloituspaikkoja on noin puolitoistakertainen määrä suhteessa vuosi-ikäryhmään ja koulutuksen kysyntä on suurta. Järjestelmä ei kuitenkaan kaikilta osin toimi yhteiskunnan tai yksilöiden kannalta odotetulla tavalla ja tuota toivottuja tuloksia. Perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet ja koulutuksellinen tasa-arvo ei ole edennyt. Suomen nuorista aikuisista (25-34 -vuotiaat) huomattavasti harvempi suorittaa korkeakoulututkinnon kuin verrokkimaissa.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -linjauksessa asetettiin tavoitteeksi, että vähintään puolet nuorista ikäluokista suorittaa korkea-asteen tutkinnon vuosikymmenen loppuun mennessä.¹ Tavoitteen toteuttaminen on keskeinen edellytys osajien riittävyydelle T&K-toiminnassa ja tarkoittaa, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on merkittävä osa kokonaistavoitteessa onnistumista. Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä kasvun este. Suomella on OECD-maista suurin pula korkeakoulutetuista työntekijöistä. Saavuttaakseen 75 %:n työllisyysasteen Suomi tarvitsee yli 100 000 uutta työntekijää vuoteen 2025 mennessä.² Suomeen sijoittuvien ulkomaalaisten opiskelijoiden ja TKI-ammattilaisten määrä ei tällä hetkellä vastaa tavoitteisiin. Tällä hetkellä noin puolet Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneista kansainvälisistä opiskelijoista työllistyy Suomeen. Yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset ja alueelliset toimijat toimillaan integroivat kansainväliset osaajat suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään yhteistyössä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin työnantajien kanssa. Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneiden kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen jäämistä edistäviin tekijöihin on jatkossa tarpeen edelleen kiinnittää huomiota.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoima Talent Boost -toimenpideohjelma on poikkihallinnollinen erityisasiantuntijoiden, työntekijöiden, opiskelijoiden

¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017; myös pääministeri Marinin hallitusohjelma

² OECD 2021: Skills for Jobs Database

ja tutkijoiden maahanmuuton ohjelma, jonka painopisteinä ovat yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset osaajat samoin kuin työvoimapulasta kärsivät alat. Ohjelman tavoitteena on nostaa Suomen houkuttelevuus osaajille ja heidän perheilleen uudelle tasolle. Ohjelma tukee hallituksen 75 %:n työllisyysastetavoitetta.

1.2 Valmistelu

Esitykseen sisältyvät ehdotukset on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Valmisteluun ovat osallistuneet työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoministeriö, Opetushallitus, Maahanmuuttovirasto, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Professoriliitto ry ja Tieteentekijöiden liitto ry.

2 Nykytila ja sen arviointi

Tutkija- ja opiskelijalain soveltamisesta

Laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018, jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*) säädetään direktiiviin (EU) 2016/8011 (jäljempänä *tutkija- ja opiskelijadirektiivi*) sisältyvistä oleskeluluvista ja kansallisista oleskeluluvista. Laki on alun perin tullut voimaan 1.9.2018 ja sitä on muutettu 15.4.2022 voimaan tulleilla lakimuutoksilla.

Voimassa olevan tutkija- ja opiskelijalain 4 §:n 6 a kohdan sanamuoto rajaa määritelmän ulkopuolelle sellaiset oppilaitokset, jotka ovat muun kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvomia tai rahoittamia. Tällaisia oppilaitoksia ovat esimerkiksi rikosseuraamusalan, pelastusalan ja ilmailualan koulutusta antavat oppilaitokset. Lain soveltamisen kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että opiskelijan oleskelulupa voitaisiin myöntää myös näissä oppilaitoksissa suoritettavaan opiskeluun lain 7 a §:ssä säädettyin edellytyksin.

Maahanmuuttoviraston tilastojen (tilastot.migri.fi) mukaan vuonna 2019 on myönnetty ensimmäisiä lupia tutkimuksen perusteella 1 032 kpl, vuonna 2020 myönnetty 776 kpl, vuonna 2021 myönnetty 964 kpl ja tammi-toukokuun aikana 2022 myönnetty 327 kpl. Lakimuutosten 15.4.2022 voimaantulon myötä säädettyjä kansallisia tutkijan oleskelulupia on myönnetty huhti-toukokuun aikana 10 kpl.

Tutkija- ja opiskelijalain 6 §:n tarkoittamalle tutkija- ja opiskelijadirektiivin tarkoittamalle tutkijalle myönnetään jatkuva oleskelulupa ja se myönnetään ensimmäisellä hakemisella enintään kahdeksi vuodeksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi. Lain 6 a §:ssä tarkoitettu kansallinen tutkijan oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään kahdeksi vuodeksi, jos sopimus on voimassa vähintään kaksi vuotta, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään neljäksi vuodeksi, jos edellinen oleskelulupa on myönnetty jatkuvana, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 6 a §:n perusteella, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen oleskelulupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

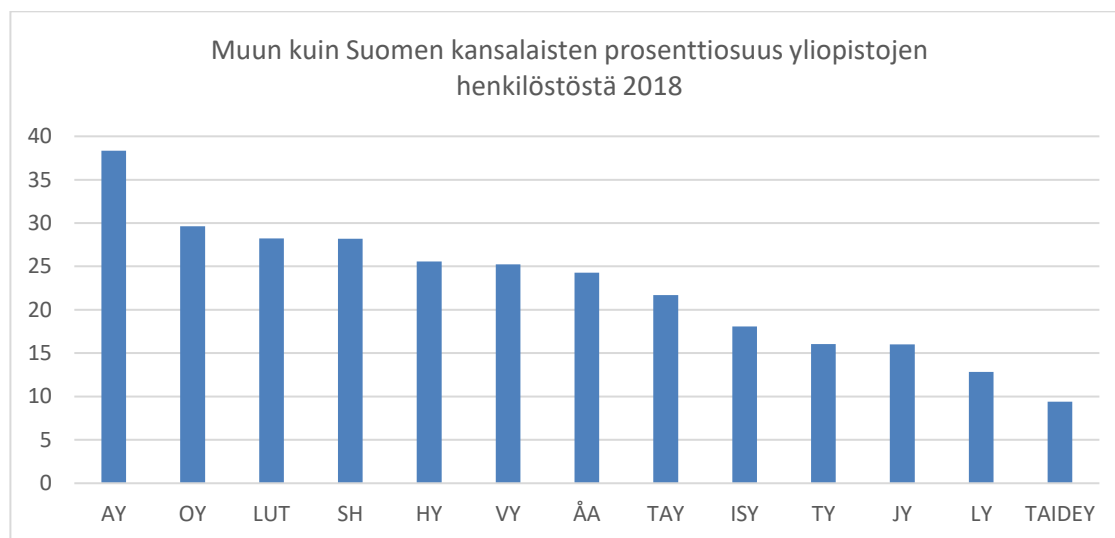
Käytännössä, kun oleskelulupa sidotaan kulloiseenkin työsuhteeseen tai rahoituskauteen, oleskeluluvat ovat tyypillisesti noin vuoden kestoisia. Tutkijan tulee siis vuosittain hakea uutta työtä

tai rahoitusta sekä uutta oleskelulupaa. Tämä on monelle tutkijalle hyvin stressaava ja epävarmuutta aiheuttava prosessi. Lupien uusiminen tarkoittaa myös, että hakemusmaksu tulee useasti suoritettavaksi, etenkin myös, jos tutkijan perheenjäsenet hakevat jatko-oleskelulupia samalla tavalla. Myös tohtorintutkintoa eli jatkotutkintoa Suomessa suorittavat saavat tutkijan oleskeluluvan. Tutkimuksen valmistuttua tutkijat voivat hakea oleskelulupaa työnhakua ja yrittäjyyttä varten. Tutkimussektorilla työsuhteet ovat usein määräaikaisia tai tutkimustyötä tehdään apurahoin, jolloin työuralla on tyypillisesti eri mittaisia katkoksia niin suomalaisilla kuin kansainvälisilläkin osaajilla. Jälkimmäisten osalta Suomeen kotoutuminen voi tulla mahdottomaksi, jos tutkija ei voi järjestää Suomessa oleskelua työn ollessa väliaikaisesti katkolla.

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus

Viime vuosina muiden kuin suomalaisten hakijoiden osuus erityisesti akatemiaturkijan ja nuoren tutkijan haussa on kasvanut merkittävästi. Nuoren tutkijan haussa ulkomaisten hakijoiden osuus on yli kaksinkertaistunut 17 %:sta vuonna 2020 47 %:iin vuonna 2022. Rahoituksen saajissa kasvu on hieman loivempaa ja kasvoi 13%:sta vuonna 2011 42%:iin vuonna 2020. Akatemiaturkija-ohjelmassa kansainvälisyys kasvoi huomattavasti vuodesta 2016 lähtien siten, että hakijoiden osuus kasvoi 23 %:sta 35 %:iin ja rahoituksen saajien osuus 14 %:sta 37 %:iin.

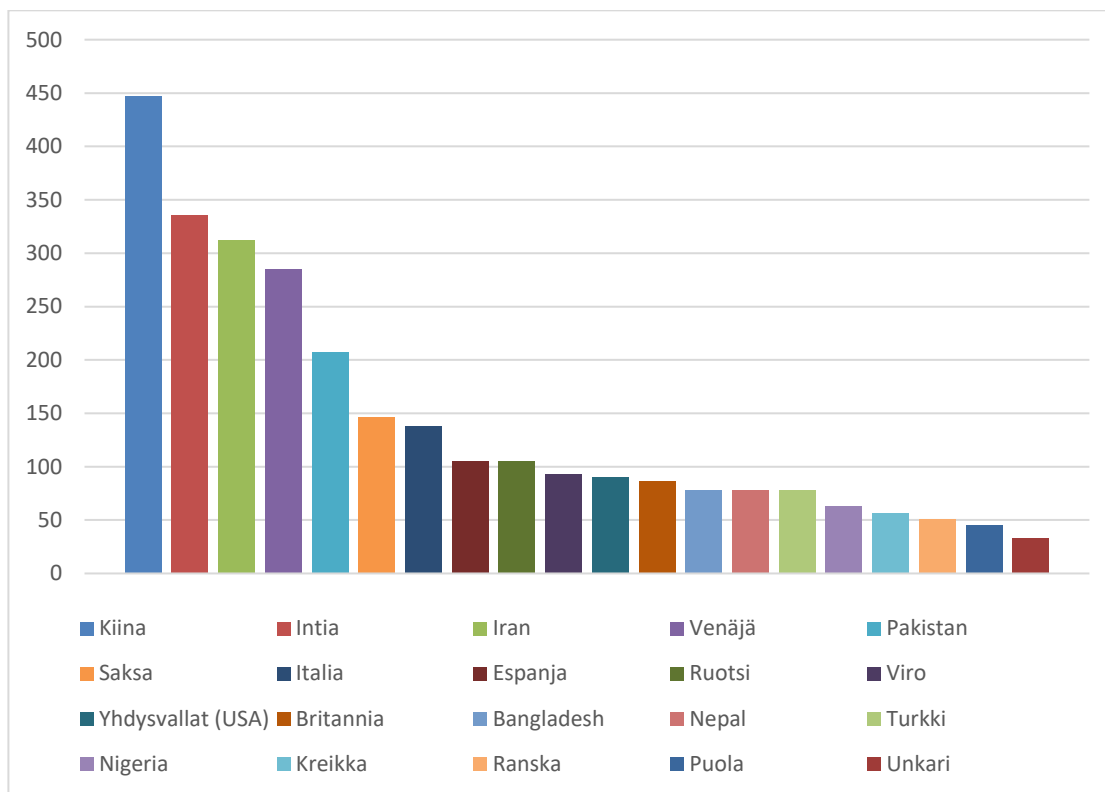
Näiden lukujen valossa voidaan todeta, että Suomen tukijakunta on kansainvälistynyt merkittävästi. Yliopistojen henkilöstötiedot vahvistavat tämän trendin. Vuosina 2013-2016 kansainvälisen henkilöstön osuus (tutkijan uraportaat III-IV) on kasvanut 10 %:sta 12 %:iin. Kasvu on merkittävintä Aalto-yliopistossa. Aalto yliopisto on panostanut kansainvälistymiseen myös rahoituksesta vuodesta 2010 eteenpäin ja kasvu perustuukin suurelta osin yliopiston omiin toimiin.

Muun kuin Suomen kansalaisten prosenttiosuus yliopistojen henkilöstöstä vuonna 2018 (lähde: Vipunen).

Lähtömaittain tarkasteltuna Suomeen saapuu väitöskirjatutkijoita eniten Kiinasta, Intiasta, Iranista, Venäjältä ja Pakistanista. Vuodesta 2010 vuoteen 2019 erityisesti intialaisten väitöskirjatutkijoiden määrä on kasvanut huomattavasti ja tasaisesti. Myös iranilaisten ja kiinalaisten tutkijoiden määrä on kasvanut jatkuvasti. Kiinalaiset väitöskirjatutkijat ovat merkittävin ryhmä

lähes kaikilla koulutusaloilla. Ainoastaan humanistisilla aloilla kolmen kärki muodostuu eurooppalaisista opiskelijoista.

Ulkomaalaiset väitöskirjatutkijat vuonna 2019, 20 merkittävintä lähtömaata (lähde: Vipunen).

Tieteenala	1.	2.	3.
Kasvatustiede	Kiina	Ruotsi	Pakistan/Venäjä/Viro/USA
Taide ja kulttuuri	UK	Kiina	Turkki
Humanistinen ala	Ruotsi	Venäjä	Italia
Yhteiskuntatieteet	Kiina	Venäjä	Saksa
Kauppa, hallinto ja oikeustiede	Kiina	Venäjä	Pakistan
Luonnontieteet	Kiina	Iran	Venäjä
Tietojenkäsittely	Kiina	Iran	Pakistan
Tekniikka	Iran	Kiina	Venäjä
Maatalous-metsätieteet	Kiina	Bangladesh/Espanja/Iran	Nepal/Venäjä

Lääketiede	Kiina	Viro	Venäjä
Terveystiede	Iran	Italia/Nepal	Kiina/Ruotsi/Venäjä

Ulkomaiset väitöskirjatutkijat koulutusaloittain vuonna 2019. Koulutusalan kolme merkittävintä väitöskirjatutkijoiden lähtömaata.

Vuonna 2020 yli 3 000 väitöskirjatutkijaa oli EU/ETA-alueen ulkopuolelta, kun vastaava luku vuonna 2010 oli 1 400. Määrä on siis yli kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa (lähde: Vipunen).

Tohtorin tutkintoa suorittavien oikeussuhteet

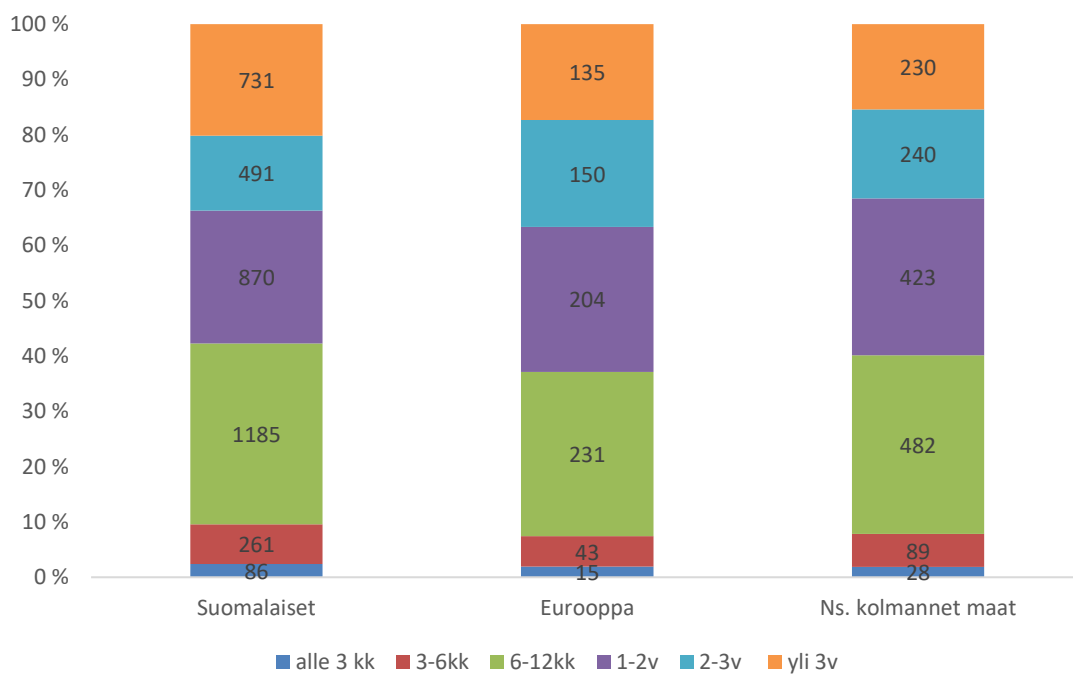
Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.fi:n mukaan tohtoriopintoja on tehty seuraavissa oikeudellisissa suhteissa:

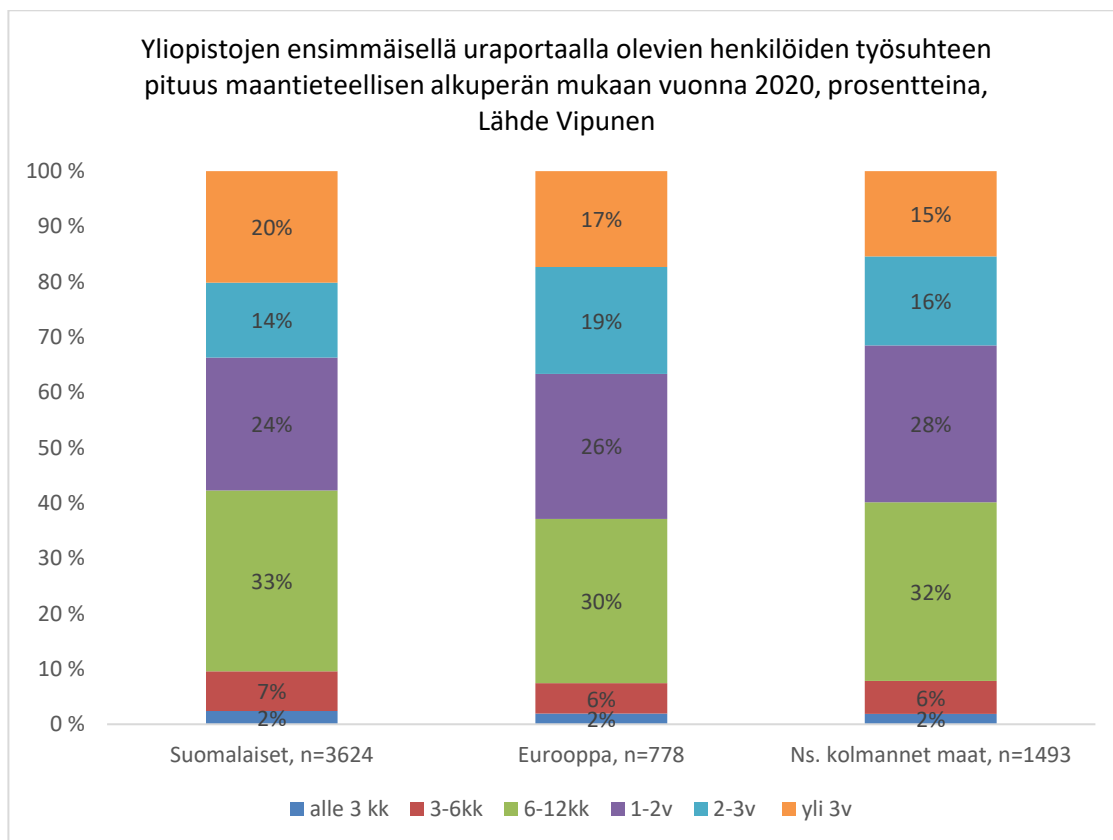
	Vastaajamäärä (tohtorit), kaikki äidinkielet	Vastausjakauma (tohtorit), kaikki äidinkielet	Vastaajamäärä (tohtorit), muut äidinkielet kuin suomi, saame tai ruotsi	Vastausjakauma (tohtorit), muut äidinkielet kuin suomi, saame tai ruotsi
IV TOHTORIOPINTOJEN RAHOITUS	840		196	
20. Kuinka rahoitit tohtoriopintosi?	834		194	
1 Väitöskirjatyöhön liittyvä työsuhde yliopistolla (esim. tohtorikoulutettava, väitöskirjatutkija, projektitutkija tms.)	529	63%	139	72%
2 Muu työsuhde yliopistolla	120	14%	17	9%
3 Työsuhde tutkimuslaitoksessa	82	10%	18	9%
4 Tutkimus- ja/tai opetustehtävissä ammattikorkeakoulussa	28	3%	1-4	
5 Henkilökohtainen apuraha	497	60%	94	48%
6 Ansiotyössä yliopiston ulkopuolella	201	24%	32	16%
7 Opintotuki	51	6%	11	6%
8 Muu rahoituslähde	100	12%	24	12%
21. Mikä edellä mainituista rahoituslähteistä oli tärkein?	824		188	
1 Väitöskirjatyöhön liittyvä työsuhde yliopistolla (esim. tohtorikoulutettava, väitöskirjatutkija, projektitutkija tms.)	400	49%	113	60%
2 Muu työsuhde yliopistolla	32	4%	1-4	
3 Työsuhde tutkimuslaitoksessa	53	6%	14	7%
4 Tutkimus- ja/tai opetustehtävissä ammattikorkeakoulussa	7	1%	1-4	
5 Henkilökohtainen apuraha	174	21%	30	16%
6 Ansiotyössä yliopiston ulkopuolella	104	13%	14	7%
7 Opintotuki	7	1%	13	7%
8 Muu rahoituslähde	47	6%		
22. Suorittiko tohtorin tutkinnon ensisijaisesti	838		195	
1 Kokopäiväisesti	557	66%	161	83%
2 Osa-aikaisesti	128	15%	16	8%
3 Vapaa-ajalla muun päätyön ohella	153	18%	18	9%
Yhteensä	840		196	

Kysymyksen 20 vastaukset eivät summaudu sataan, koska sama henkilö on voinut yhdessä vaiheessa rahoittaa väitöstutkimustaan työsuhteessa ja toisessa vaiheessa apurahalla. Vastaajista 49 %:lle tärkein rahoitusmuoto on ollut väitöskirjaan liittyvä työsuhde ja 21 %:lle henkilökohtainen apuraha. Enemmistölle muita kuin kotimaisia kieliä puhuvista tärkein rahoitusmuoto on ollut väitöskirjaan liittyvä työsuhde (60 %:lle tärkein). Tohtorintutkinnon suorittaminen on ollut kokopäiväistä 66 %:lle kansalliskieliä puhuvista ja 83 %:lle muita kieliä puhuvista.

Ensimmäisellä uraportaalla olevat tutkijat ovat tyypillisesti lyhyissä työsuhteissa. Ensimmäisellä uraportaalla tarkoitetaan tohtorin tutkintoa suorittavia tutkijoita.

Yliopistojen ensimmäisellä uraportilla olevien henkilöiden työsuhteen pituus maantieteellisen alkuperän mukaan vuonna 2020, lukumääränä,
Lähde Vipunen

Jakaumat erimittaisten työsuhteiden osalta ovat saman tyyppiset suomalaisten, muiden eurooppalaisten ja kolmansien maiden tutkijoiden kohdalla. Kolmansien maiden kansalaisten tutkijoiden työsuhde oli vuonna 2020 tarkasteltuna enintään vuoden mittainen 40 %:lla (n=599) ja enintään kahden vuoden mittainen 68 %:lla (n=1 022). Tohtorin tutkinnon suorittaminen kestää tyypillisesti vähintään neljä vuotta, usein pidempään. Kun oleskeluluvan voimassaolon kesto on sidottu rahoituskauden eli työsuhteen tai apurahakauden pituuteen, oleskeluluvan voimassaoloaika on tyypillisesti ollut huomattavasti lyhyempiä kuin aika, joka tohtorin tutkinnon suorittamiseen kuluu. Tämä on ollut omiaan aiheuttamaan tohtorin tutkintoa suorittaville ylimääräistä huolta ja kuluja. Kuluja kertyy erityisesti, jos tutkijalla on Suomessa perhe, joka myös tarvitsee oleskeluluvat. Hakutavasta riippuen 3-henkinen perhe maksaa jatkolupien hakemisesta kulloinkin 480–1 290 euroa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tehdä tutkijalle myönnettävästä oleskeluluvasta kansainvälisesti houkuttelevampi. Lisäksi tavoitteena on helpottaa tutkijan edellytyksiä suorittaa tutkimusta, kun oleskelulupa myönnettäisiin nykyistä pidemmälle voimassaoloajalle, ja ottaa sääntelyssä huomioon myös jatkotutkintoa tekevien tutkijoiden asema.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Tutkijalle myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaika pidennettäisiin. Tämä koskisi EU- ja kansalliseen sääntelyyn perustuvia tutkijan oleskelulupia. Lisäksi säädettäisiin uudesta jatko-tutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvasta.

Keskeinen ehdotus jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvan myöntämisen kannalta olisi lisäksi, että tutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, kun oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi. Tutkijalla tulisi kuitenkin olla turvattu toimeentulo oleskeluluvan koko voimassaolon ajan. Toimeentuloedellytyksen täyttämistä oleskeluluvan voimassaolon aikana valvottaisiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esityksen tarkoituksena on edistää hallittua maahanmuuttoa perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset.

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla toteutetaan yhdenvertaista kohtelua, yksityiselämän, henkilö- ja perhe-elämän suojaa ja oikeutta työhön. Sääntelyn ja säännöskohtaisten perustelujen esitetään olevan tarkkarajaista ja täsmällistä, jolloin mahdollisimman hyvin vaikutetaan lain soveltamisalaan kuuluvien kolmannen maan kansalaisten tutkijoiden oikeuksien toteutumiseen.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan Osallistava ja osaava Suomi. Sen mukaan Suomi tarvitsee aktiivista työperäistä maahanmuuttoa. Hallituksen tavoitteena on lisätä osajien työperäistä maahanmuuttoa. Työperäisen maahanmuuton painopisteeksi asetetaan työvoimapulasta kärsivät alat sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosaajat, opiskelijat ja tutkijat.

Ilman maahanmuuttoa Suomen työikäinen väestö vähenee kymmenillä tuhansilla vuodessa. Osaajapula on muodostumassa kasvun esteeksi. Tutkimuksen mukaan maahanmuuton julkistaloudelliset vaikutukset riippuvat pitkälti maahanmuuttajien pitkällä aikavälillä realisoituneesta työllisyyskehityksestä. Työ- ja opiskeluperäiset maahanmuuttajat todennäköisesti parantavat julkisen talouden tasapainoa kuin heikentävät sitä.³

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla osaltaan vastataan asetettuihin tavoitteisiin siten, että osajien, nimenomaisesti tutkijoiden, maahantulosääntelyä muutetaan tavalla, että se vahvistaa maahanmuuton veto- ja pitovoimaa luomalla sille paremmat edellytykset. Ehdotukset eivät kuitenkaan suoraan vaikuta siihen, kuinka moni tutkija tulee maahan ja jää tänne. Veto- ja pitovoimaan vaikuttavat monet tekijät, eikä oleskelulupajärjestelmä ole siinä yksin ratkaiseva, mutta kuitenkin tärkeä tekijä.

³ Esimerkiksi Mauri Kotamäki, Maahanmuutto – uhka vai mahdollisuus Väestöliiton väestöpoliittisessa raportissa 2020 [Kestävän väestönkehityksen Suomi \(vaestoliitto.fi\)](https://www.vaestoliitto.fi).

Yhteiskunnan on muullakin tavoin oltava niin houkutteleva, että esimerkiksi huippuosaja valitsee nimenomaan Suomen eikä kilpailijamaata. Suomi tulisi erottumaan kansainvälisesti myönteisesti ja oleskeluluvan pitkän voimassaoloajan voisi ajatella toimivan vetovoimatekijänä, kun kolmannen maan kansalainen harkitsee hakeutumista tekemään tutkimusta Suomeen, edellyttäen että myös korkeakoulu tai muu tutkimusorganisaatio ja Suomi ovat riittävän houkuttelevia kohteita hakea. Muutoksella myös vahvistetaan tutkijan sitoutumista ja jäämistä Suomeen. Pidempi oleskeluluvan voimassaoloaika todennäköisemmin motivoisi tutkijoita pysyvämpään oleskeluun ja integroitumiseen Suomessa, kun mahdollisuus pitkäkestoiseen oleskeluun olisi tiedossa jo Suomeen saavuttaessa.

4.2.3 Taloudelliset vaikutukset

4.2.3.1 Taloudelliset vaikutukset valtion ja kuntien kannalta

Muutoksella on jonkin verran taloudellisia vaikutuksia, jotka syntyvät pääasiassa ohjelmistokehittelytarpeesta Maahanmuuttoviraston ylläpitämään ulkomaalaisrekisteriin (UMA). Rekisteriin on luotava uusi oleskelulupa ja tutkijoiden oleskelulupien voimassaoloihin on tehtävä muutokset. Tämä on tärkeää tilastoinnin ja hakemusten käsittelytyön selkeyden vuoksi. Myös hakulomakkeet vaativat kehittämistä. Muutokset tulevat vaatimaan henkilöstöresurssia koulutuksen muodossa ja soveltamisohjeet ja viestintämateriaali tulee päivittää vastaamaan uusia lupatyyppejä. [Täydennetään taloudellisia vaikutuksia UMA-järjestelmän osalta.]

Kuntien osalta esityksellä ei ole suoria vaikutuksia. Tutkijoille jo tälläkin hetkellä myönnetään oleskelulupa pääosin jatkuvana ja perheen on myös mahdollista saada oleskelulupa jatkuvana. Esityksessä ei myöskään esitetä kunnille uusia tehtäviä.

4.2.3.2 Vaikutukset erityisesti sosiaaliturvaan, toimeentulotukeen ja terveydenhuoltoon

Esityksen mukaan tutkijan oleskelulupien voimassaoloa pidennettäisiin ja säädettäisiin uudesta, jatkotutkimtoa tekevän tutkijan oleskeluluvasta. Ottaen huomioon, että tutkijalle pääasiassa jo myönnetään oleskelulupa jatkuvana, esityksen muutokset eivät juurikaan tuo muutoksia sosiaaliturvaan, toimeentuloon ja terveydenhuoltoon.

Kolmannen maan kansalaisten tutkijoiden oikeus sosiaaliturvaetuuteen arvioidaan asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (16/2019) työskentelyä tai asumista koskevien edellytysten sekä etuuden saamista koskevien edellytysten perusteella. Kansaneläkelaitos (Kela) arvioi etuuden saamisen muiden edellytysten lisäksi, asuuko tutkija vakinaisesti Suomessa. Jos opiskelija työskentelee, voi oikeus sosiaaliturvaetuuteen tulla kyseeseen työskentelyn perusteella.

Kolmannen maan kansalaisen tutkijan kohdalla vakinaista asumista Suomessa arvioidaan kotikuntalain (201/1994) 4 §:n perusteella. Kela tekee itsenäisen kokonaisharkinnan tutkijan olosuhteista sekä niiden merkityksestä asumisen vakinaisuuden kannalta. Oleskeluluvan laji voidaan ottaa huomioon osana kokonaisharkintaa.

Toimeentulotuen avulla turvataan vähintään perustuslain 19 §:n tarkoittama välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaalihuoltoon kuuluva harkinnanvarainen tukimuoto. Toimeentulotukilain (1412/1997) mukaan jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Kaikki muut varat ja etuudet ovat toimeentulotukeen nähden ensisijaisia. Toimeentulotuki myönnetään etukäteen pääsääntöisesti

kuukaudeksi kerrallaan ja jokaisessa tuen hakemistilanteessa arvioidaan erikseen, onko henkilöllä oikeus tukeen. Toimeentulotuki jakautuu Kelan myöntämään perustoimeentulotukeen ja kuntien myöntämään täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Toimeentulotukilakia sovelletaan maassa vakinaisesti oleskeleviin. Tilapäisestikin maassa oleskelevalle on turvattava välttämätön toimeentulo ja huolenpito, jos henkilö on tuen tarpeessa eikä muita tukimuotoja ole.

Myönteisen jatko-oleskelulupapäätöksen esteenä on ulkomaalaislain 39 §:n 3 momentin mukaan muu kuin tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen. Toimeentulotukeen turvautuminen on todennäköisempää, mitä pidemmästä oleskelusta on kyse. Kela ei nykyisellään kykene suoraan tuottamaan tilastotietoa oleskeluluvan perusteella myönnetystä perustoimeentulotuesta, joten tietoa tuen käytön nykymäärästä ei ole tiedossa.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartan mukaan osaajapula on kiihtyvä ja globaali. Selvitettyä osaajien kysyntää ja saatavuutta keskeisillä toimialoilla 20 maassa eri puolilla maailmaa tultiin johtopäätökseen, että globaali osaajapula (talent deficit) on jopa 85 miljoonaa henkeä vuonna 2030. Niillä aloilla, joiden osaajatarpeeseen koulutusjärjestelmällä ei pystytty riittävässä määrin vastaamaan, työnantajat kohtaavat voimakasta kilpailua kansainvälisessä rekrytoinnissa. Toimialat eroavat Suomessa toisistaan sen suhteen, miten niiden tarvitseman työvoiman koulutustarve kehittyy. Eniten työpaikkoja vuosina vuoteen 2035 mennessä avautuu terveyspalveluissa, koulutuksessa, maa- ja vesirakentamisessa, kiinteistöalalla, sosiaalipalveluissa sekä metallituotteiden, koneiden ja kulkuneuvojen valmistuksessa. Asiantuntija ja johtotehtävien osuuden työvoimasta ennakoidaan kasvavan lähes kaikilla toimialoilla. Esimerkiksi tekniikan alan koulutustarve kasvaa tulevaisuudessa lähes 40 prosenttia ja tämän tarpeen kasvu painottuu vahvasti korkeakoulutettuihin.⁴ Vuoteen 2035 mennessä sosiaali- ja terveysalalle arvioidaan tarvittavan noin 200 000 uutta työntekijää. Osaajapulassa on alueellisia eroja, mutta osaajatarpeita on kaikkialla Suomessa, myös suurimpien kaupunkiseutujen ulkopuolella.

Tutkijan ja tutkimuksen tekemisen kannalta esityksellä on myönteinen vaikutus. Tutkijalle esitys merkitsee, että myönnettävä oleskelulupa on voimassa pidemmän ajan kuin tällä hetkellä, jolloin muutos vähentää maassa oleskeluun liittyviä epävarmuuksia. Tutkija saa paremmat edellytykset tehdä tutkimusta. Esityksen myötä jatkotutkintoa tekevät tutkijat saavat oman oleskeluluvan ja siten selkeämmän aseman lupajärjestelmässä. Jatkotutkinnon suorittaminen tulee kolmannen maan kansalaiselle houkuttelevammaksi oleskeluluvan myöntämiseen liittyvien edellytysten myötä.

Esityksellä ei olisi vaikutusta tutkijan perheenjäsenten oleskelulupaan. Jatkotutkintoa tekevän tutkijan perheenjäsenelle ei myönnettäisi oleskelulupaa samalle viiden vuoden ajalle, vaan oleskelulupa myönnettäisiin, kuten muidenkin tutkijoiden perheenjäsenille edelleen ulkomaalaislain 53 §:n 1 ja 2 momentin ja 55 §:n 1–3 momentin perusteella, jolloin ensimmäinen oleskelulupa myönnetään pääsääntöisesti vuodeksi ja jatko-oleskelulupa enintään neljäksi vuodeksi. Perheenjäsenillä olisi jatkuvan oleskeluluvan myötä oikeus työmarkkinatukeen, kuten tälläkin hetkellä. Ottaen huomioon, että perheenjäsenten osalta toimeentuloedellytys tulee esittää ja täyttää koko oleskeluluvan voimassaolon ajalta, vaikutukset työmarkkinatuen osalta eivät olisi merkittäviä. Kuntien palveluiden ja työllisyyspalveluiden lisätarvetta voi syntyä vähäisesti. Perheenjäsenille myönnettävillä jatkuvilla oleskeluluvilla olisi vähäinen vaikutus sosiaaliturvaan.

⁴ OPH (2020): <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutus-ja-tyovoiman-kysynta-2035>

Asumista arvioidaan kokonaisuutena ja oleskeluluvan lajilla ei ole siihen suurta vaikutusta. Mikäli perheenjäsen työllistyy, voi hänelle työn kautta syntyä oikeus sosiaaliturvaetuuksiin, kun työskentely on riittävää ja jos etuuden saamisen edellytykset täyttyvät.

Esityksen muutosehdotukset ovat sukupuolineutraaleja. Hakijoiden hakeutumiseen Suomeen tekemään tutkimusta on kiinni muista tekijöistä kuin tämän esityksen muutosehdotuksista. Näitä muita tekijöitä ovat esimerkiksi työpaikkojen tarjontaan, asenteisiin, hakijoiden varallisuusasemaan ja eri kulttuurista tulevien hakijoiden ja myös näiden perheenjäsenten mahdollisuuksiin ylipäänsä hakeutua ulkomaille liittyvät tekijät. Esitykseen ei siten liity minkäänlaisia sukupuoleen tai sukupuolivähemmistöihin liittyviä tekijöitä, vaan ehdotukset ovat perustuslain edellyttämällä tavalla yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia.

4.2.5 Viranomaisvaikutukset

Maahanmuuttoviraston osalta esitys merkitsee, että laissa jo säädettyvät tutkijan oleskeluluvat voidaan myöntää pidemmälle voimassaoloajalle ja että käyttöön tulee uusi oleskelulupa, jatkotutkimtoa tekevän tutkijan oleskelulupa. Ensin mainittujen tutkijan oleskelulupien myöntämisen edellytyksissä ei tapahtuisi muutosta, jolloin hakijan esittäessä vaaditut selvitykset, oleskelulupa voitaisiin myöntää neljäksi vuodeksi, ja muussa tapauksessa lyhyemmälle ajalle. Jatkotutkimtoa tekevän tutkijan osalta luvan myöntämistä koskeva menettely olisi samanlaista kuin opiskelijoiden kohdalla eli toimeentuloa koskeva selvitys vaadittaisiin ainoastaan ensimmäisen vuoden ajalta. Viranomaisille oleskelulupa on haastava, koska niiden täytyy varmistua siitä, että tutkijan, kuten opiskelijankin, toimeentulo on koko Suomessa oloajalla turvattu. Jälkivalvontamekanismin kehittäminen korostuu sekä asiakkaiden oikeanlainen tiedottaminen mahdollisista jälkivalvontatoimista.

Oleskelulupiin liittyvä valvonta on pääasiassa oleskeluluvan hakemisen vaiheessa tapahtuvaa oleskeluluvan myöntämisen edellytysten täyttämisen ennakkovalvontaa. Oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset koko oleskeluluvan keston ajalle täyttyvät. Esitys toisi muutoksen tutkijan oleskelulupiin liittyen, etenkin uuteen jatkotutkimtoa tekevän tutkijan oleskelulupaan liittyen, koska ensimmäisen oleskelulupahakemuksen perusteella oleskelulupa myönnettäisiin suoraan viideksi vuodeksi ja toimeentuloedellytys tulisi täyttää vain ensimmäisen vuoden osalta. Näin osa toimeentulosta jäisi oleskeluluvan hakemisen yhteydessä selvittämättä. Sen sijaan sen täyttämisen valvonta toisi Maahanmuuttovirastolle jälkivalvontatehtävän, jota samankaltaisella tavalla sovelletaan opiskelijoiden kohdalla.

Esityksen sisältävät oleskeluluvat kuuluvat yksin Maahanmuuttoviraston toimivaltaan. Esityksen muutoksille on siten vaikutusta pääasiassa sen toimintaan. Jatkotutkimtoa tekevän tutkijan oleskelulupaa koskeva säännösehdoitus tuo Maahanmuuttovirastolle samankaltaisen uudenlaisen valvontatehtävän kuin opiskelijan oleskelulupaan liittyy. Kuten HE 232/2021 vp:ssä on todettu, ainakin aluksi lain voimaan tullessa manuaalisen jälkivalvonnan merkitys korostuu. Vuoden kahden kuluttua valvonnassa voidaan hyödyntää automaatiota ja eri rekistereistä, esimerkiksi tulorekistereistä saatavia tietoja sekä hakemusvaiheessa syntyneitä herätteitä.

Esityksen ehdotukset vaikuttavat monella muulla tavalla myös Maahanmuuttoviraston asiakasneuvontaan, viestintään, koulutustarpeisiin ja ohjeistuksiin. Maahanmuuttovirasto on tunnistanut joukon kehityskohteita:

- 1) internet-sivut: muutokset hakemussivuille, mahdolliset asiakaspolun visualisoinnit ja mahdolliset muutokset sivujen toiminnallisuuksiin (esimerkiksi hakemusopas),

- 2) asiakastiedotteet ja muut viestinnän sisällöt kohderyhmästä riippuen, kun laki tulee voimaan,
- 3) hakemuslomakkeiden, niin sähköisten kuin paperisten lomakkeiden laatiminen ja muuttaminen,
- 4) käännökset verkkosivuille, lomakkeisiin, viestintäsältöihin, täydennyspyyntö- ja päätöspohjiin sekä EnterFinlandin hakemuksiin,
- 5) koulutus ja ohjeet hakemuksia käsitteleville virkailijoille ja asiakasneuvojille ja
- 6) sidosryhmäviestintä tarpeen mukaan (esimerkiksi webinaari ja uutiskirjeet).

Esityksen muutoksilla ei ole vaikutusta Maahanmuuttoviraston ja Suomen edustustojen tai ulkoisten palveluntarjoajien väliseen suhteeseen. Oleskelulupaa tulee lähtökohtaisesti hakea ulkomailla ennen Suomeen saapumista. Hakemukset ulkomailla ottaa vastaan Suomen edustusto ja noin kymmenessä maassa ulkoinen palveluntarjoaja, jolle tehtävä on annettu. Tutkijan ja tämän perheenjäsenten hakiessa ensimmäistä oleskelulupaa sähköisesti, jolloin hakijoiden tunnistaminen ja biometrinen tietojen kerääminen ovat edustuston tai ulkoisen palveluntarjoajan tehtäviä.

Esityksellä ei olisi suuria vaikutuksia Digi- ja väestötietoviraston toimintaan, koska tutkijoille jo tälläkin hetkellä myönnetään oleskeluluvat pääosin jatkuvana. Niissä tilanteissa, joista säädetään tutkija- ja opiskelijalain 6 a §:ssä, oleskelulupa voidaan myöntää tilapäisenä, jolloin viraston sovellettavaksi kotikuntaa rekisteröitäessä tulisi kotikuntalain 4 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 2 momentissa säädetyt edellytykset. Tutkijalle myönnettävä nykyistä pidempikestoisempi oleskelulupa lisäksi vähentäisi todennäköisyyttä sille, että voimassa olevaan oleskelulupaan perustuva oikeus kotikuntaan Suomessa lakkaisi.

4.2.6 Vaikutukset tiedonhallintaan

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava lain 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon.

Esityksellä on vaikutuksia UMA-järjestelmään ja EnterFinlandiin. Pääasialliset vaikutukset ovat uusi oleskelulupaperuste ja siihen liittyvät edellytykset sekä voimassa oleviin oleskelulupiin tehtävät, niiden voimassaoloaika koskevat muutokset.

Maahanmuuttovirasto huolehtii tiedonhallintamallin päivittämisestä osana kehitystyötään. Esityksellä ei ole 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja oleellisia muutosvaikutuksia Maahanmuuttoviraston tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin, koska käytössä on olemassa olevat tietojärjestelmät ja koska tietoaineisto on pääpiirteissään saman sisältöistä kuin se tällä hetkellä on sovellettaessa tutkija- ja opiskelijalakia ja ulkomaalaislakia. Esityksellä ei ole vaikutuksia asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon, koska esittävät oleskeluluvat ja niihin liittyvät edellytykset tulevat samalla tavalla asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskevan sääntelyn kohteeksi kuin tapahtuu muidenkin oleskelulupa-asioiden kohdalla.

Esityksellä on vaikutuksia jälkivalvonnan kehittämisessä jatkotutkintoa tekevän tutkijan osalta. Jatkotutkintoa tekevän tutkijan toimeentuloedellytystä koskeva sääntely olisi samanlaista opiskelijaa koskevan sääntelyn kanssa. Toimeentulon osalta esitettäisiin selvitys ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, mutta niin tutkijalla kuin opiskelijalla tulee toimeentulo olla turvattu

koko oleskeluluvan voimassaolon ajan. Jälkivalvonnan edellyttämä järjestelmäkehitys rakennetaan opiskelijoiden osalta vuoden 2022 aikana ja siinä voidaan ottaa huomioon tutkijatkin, jotta siinä voidaan hyödyntää automaatiota manuaalikäsittelyn ohella ja ottaa huomioon ulkomalaislain 5 luvun muuttamista koskevan lainsäädäntöhankkeen edellyttämä, tätä esitystä laajamittaisempi UMA-järjestelmäkehitys.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksellä tehtäisiin mahdolliseksi myöntää jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle oleskelulupa viideksi vuodeksi, kun selvitys turvatusta toimeentulosta vaadittaisiin vain vuodelta. Sääntely ja sääntelyn taustalla olevat syyt ovat samanlaisia opiskelijoita koskevan sääntelyn kanssa. Kuten edellä kohdassa 2 tuodaan esille, jatkotutkintoa tekevien tutkijoiden rahoitus on yleensä lyhytkestoista ja perustuu yleensä erilaisiin lähteisiin, jolloin edellytyksiä oleskeluluvan myöntämiselle viideksi vuodeksi ei pääsääntöisesti ole. Jotta oleskelulupa voitaisiin myöntää viideksi vuodeksi, esitetään, että jatkotutkintoa tekevän tutkijan tulisi esittää toimeentuloselvitys hakemuksessaan vain ensimmäisen vuoden ajalta. Laissa säädettäisiin sen lisäksi, että hakijan toimeentulon on oltava turvattu koko oleskelun voimassaolon ajan, mutta ensimmäisen vuoden jälkeiseltä ajalta ei selvitystä tarvitsisi esittää. Näin ollen hakija voisi todentaa hakemuksessaan ennen maahan-tuloa, että hänellä on käytössä 12 000 euroa ensimmäiseen vuoden elinkustannuksiin, jolloin hänelle myönnetään oleskelulupa viideksi vuodeksi. Toimeentuloedellytyksen täyttämistä seurattaisiin, kuten opiskelijoidenkin kohdalla, pistotarkistuksin sekä vihjetietojen ja muulla tavoin saatujen tietojen perusteella. Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada yksittäistapauksissa tieto Kelalta siitä, onko tietty hakija hakenut toimeentulotukea, mutta Kelalla ei ole oikeutta eikä velvoitetta oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja Maahanmuuttovirastolle. Toimeentuloedellytyksen täyttämistä oleskeluluvan voimassaolon aikana ehdotetaan seurattavan lain voimaantulon jälkeen samassa yhteydessä kuin seurantaa tehtäisiin opiskelijoiden kohdalla, kuten hallituksen esityksessä HE 232/2021 vp on todettu ja kuten eduskunnan vastauksessa [EV 35/2022 vp](#) on lausuttu.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Euroopan Unioni

Euroopan Unioni vahvistaa osana eurooppalaista tutkimusalueetta houkuttelevia tutkijanuria, osaajakiertoa ja liikkuvuutta myös Euroopan ulkopuolelta tuleville tutkijoille. Horisontti Eurooppa -ohjelmassa väyliä on kaksi. Kilpailuttamiseen perustuvalla Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) rahoituksella tuetaan tutkijalähtöisesti tieteen eturintamassa tehtävää tutkimusta kaikilla tieteenaloilla tieteellisen asiantuntemuksen pohjalta. Marie Skłodowska Curie -toimet luovat puolestaan osaamista ja taitoja tutkijoille liikkuvuus- ja koulutustoimien kautta.

Neuvoston päätelmissä⁵ tunnistetaan tutkijoiden rooli tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien keskiössä korkealaatuisen tiedontuotannon, tiedonlevittämisen ja innovaation varmistamiseksi. Päätelmissä kiinnitetään huomiota erityisesti nuoren tutkijasukupolven liikkuvuusmahdollis-

⁵ Deepening the European Research Area: Providing researchers with attractive and sustainable careers and working conditions and making brain circulation a reality - <https://www.consilium.europa.eu/media/49980/st09138-en21.pdf>

suuksiin, reiluun rekrytointiin ja houkuttelevaan tutkimusjärjestelmään ja sen hyviin työskentelyehtoihin Euroopan houkuttelevuuden takaajana. Erityisesti poikkeuksellisina (COVID-19) aikoina, tutkijoiden houkutteluun ja pysymiseen Euroopassa tulee kiinnittää huomiota.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa uusi maahanmuuton regiimi tarkoittaa käytännössä, ettei vapaata liikkuvuutta ole. Nettomaahanmuutto muista kuin EU-maista on lisääntynyt ja saavutti kaikkien aikojen huippulukemat vuonna 2019. Nettomaahanmuutto EU-maista taas väheni kolmella neljäsosalla vuoden 2016 huippulukemista. Vuonna 2020 EU-kansalaisten nettomaahanmuutto oli negatiivinen, koska moni EU-kansalainen muutti pois Britanniaista.

Iso-Britannia on tehnyt myös uusia aloitteita osaavan työvoiman houkuttelemiseksi. Toukokuun 2022 lopussa käyttöön tuleva huippuyliopistoista valmistuneiden *High Potential Individuals – reitti* mahdollistaa maahantulon ilman työsopimusta. *High Potential Individual -viisumireitti*⁶ niin sanotuista huippuyliopistoista viiden vuoden aikana valmistuneille on selkeä viesti siitä, millaista maahanmuuttoa Iso-Britannia haluaa. Huippuosajan tutkinnon myöntäneen yliopiston tulee olla tutkinnon suoritusvuonna 50 parhaan yliopiston joukossa vähintään kahdella seuraavista ranking-listauksista: 1) Times Higher Education World University Rankings, 2) Quacquarelli Symonds QS ja 3) The Academic Ranking of World Universities ARWU. Uutta reittiä pitkin alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden on mahdollista saada kahden vuoden oleskelulupa ja tohtorin tutkinnon suorittaneiden kolmen vuoden oleskelulupa ilman ns. sponsoria. Lupa oikeuttaa myös tiettyjen ehtojen täytyttyessä viisumin perheille samalle ajanjaksolle.

Yhdysvallat

Tutkimuksen⁷ mukaan Yhdysvallat on ollut kauan kansainvälisten tutkijoiden ensisijainen kohdema ja ulkomaalaiset tutkijat ovat käytännössä suoraan vaikuttaneet Yhdysvaltojen tieteelliseen johtajuuteen. Useat maat, kuten Kiina, Kanada, Iso-Britannia ja Australia, ovat toimeenpanneet ohjelmia, joilla houkutellaan maahan tieteellistä osaamista ja tutkijoita. Kilpailuasetelma ja antimaaahanmuuttoreiikka sekä viisumilainsäädäntö ohjaavat osajia hakeutumaan muuallekin kuin Yhdysvaltoihin.

Kansainväliset tutkijat ovat vaikuttaneet ja edistäneet Yhdysvaltojen terveyssektoria, taloutta ja kansallista turvallisuutta koko 1900-luvun, esimerkkeinä Albert Einsteinin ja Enrico Fermi. Maahan muuttaneet tutkijat olivat korvaamattomia avaruuskilpailussa 1960-luvulla ja nykypäivänä Covid19-rokotuskehityksessä. Vuoden 2000 jälkeen 37 % Nobelin palkinnoista kemiassa, lääketieteessä ja fysiikassa on osoitettu maahanmuuttajille. Maahanmuuttajat perustavat uusia yrityksiä kaksinkertaisen määrän kantayhdysvaltalaisiin verrattuna.⁸

⁶ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1060729/E02724891_-_HC_1118_-_EXPLANATORY_MEMORANDUM__PRINT_.pdf

⁷ *The impact of international scientists, engineers, and students on U.S. research outputs and global competitiveness* –artikkeli, Sarah M. Rovito*, Divyansh Kaushik, and Surya D. Aggarwal (Edited by Julie Stahlhut and Yana Petri, Article | Aug. 30, 2021)

⁸ Rovito, Kaushik ja Agarwal (2021)

Tutkimuksen, jonka tulokset perustuvat vertailuihin ulkomailla syntyneiden esiintyvyyteen tiede- ja insinööriyhteisössä ja väestössä, tulokset paljastavat, että tutkijat olivat suhteettoman suurelta osin ulkomailla syntyneitä, trendi, joka on kasvanut ajan myötä.⁹ Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti korkean vaikuttavuuden julkaisuja 1999-2009.

Yhdysvaltojen hallinnossa on pohdittu venäläisten tutkijoiden maahantulokäytäntöjen muuttamista tietyillä aloilla. Ehdotuksen mukaan vaatimus olemassa olevasta työnantajasta poistuisi ja Yhdysvallat voisi houkutella STEM-alojen tutkijoita maahan.¹⁰

Kiina

Vuonna 2008 perustettu *1 000 talenttia -ohjelma* on Kiinan keskushallinnon ohjelma, joka tunnistaa ja rekrytoi johtavia tutkijoita, innovaattoreita ja yrittäjiä. Ohjelma on houkuttellut jo tuhansia tutkijoita erityisesti Yhdysvalloista, Isosta-Britanniasta, Saksasta, Singaporesta, Kanadasta, Japanista, Ranskasta ja Australiasta Kiinaan perustamisensa jälkeen.

Kanada

Kanada toimeenpani vuonna 2015 Express Entry -maahanmuutto-ohjelman korkeasti koulutetuille. Express Entry -ohjelmasta on muodostunut houkutteleva työllistymisreitti muun muassa yhdysvaltalaisille tutkijoille ja insinööreille.¹¹ Kanada koki huomattavan tutkijavirran Yhdysvalloista 2017, erityisesti ei-Yhdysvaltojen kansalaisten piiristä. Kyseisenä vuotena hakemuksia tuli yli 20 000, joista 80 % sai kutsun pysyvään oleskelulupaan puolen vuoden sisällä hakemuksestaan.

Kanadan väestönkasvusta 80 % tulee maahanmuutosta ja tukee siten Kanadan demografiaa ja kasvua. OECD listasi vuonna 2019 Kanadan houkuttelevimpana maana yrittäjille. Kanadalaiset hyötyvät toisen polven kanadalaisista, 41 %:lla toisen polven kanadalaisella on korkeakoulututkinto verrattuna 24 %:iin kanadalaisvanhempien lapsista.

Israel

Chicago Tribune kirjoitti vuonna 1997¹² venäläisistä maahanmuuttajista, että 1990-luvulla entisestä Neuvostoliitosta Israeliin muuttaneet osaajat muuttivat Israelin yhteiskuntaa, erityisesti korkean teknologian avulla. Maahanmuuttajat kaksinkertaistivat insinöörien ja tutkijoiden määrän nostamalla sen suuremmaksi kuin Yhdysvalloissa tai Saksassa suhteessa väestön kokoon. Tribunen mukaan Juutalaisvirasto (Jewish Agency) arvioi, että 1990-luvulla kokonaissiirtolaismäärä entisestä Neuvostoliitosta oli miljoona henkilöä. Suuri määrä oli vaikea työllistää, mutta maahanmuuttajat toivat mukanaan osaamisensa, kokemuksensa ja ideansa juuri oikea-aikaisesti taloudellisen kasvun aikaan.¹³

⁹ *The impact of foreign-born scientists and engineers on American nanoscience research* – tutkimuksessa (2014), James P. Walsh, Science and Public Policy, Volume 42, Issue 1, February 2015, Pages 107–120, <https://doi.org/10.1093/scipol/sct084>

¹⁰ Bloomberg, tallennettu 12.5.2022, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-29/biden-seeks-to-rob-putin-of-his-top-scientists-with-visa-lure>

¹¹ Rovito, Kaushik, Aggarwa, 2021

¹² Storer H. Rowley and Tribune Staff Writer, Mar 03, 1997

¹³ <https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-1997-03-03-9703030073-story.html>

Israelin maahantulo- ja lupaprosesseja ei voida suoraan verrata Suomeen juutalaisväestön etuoikeuksien vuoksi, eikä myöskään kulttuuristen ja uskonnollisten traditioiden vuoksi. Kuitenkin Neuvostoliiton hajottua, noin 750 000 Venäjän juutalaista muutti Israeliin. Nämä olivat kansainvälisesti verkottuneita, korkeasti koulutettuja ja näiden jälkeläiset ovat erittäin vahvasti edustettuna Israelin hightech-sektorilla. Ongelmana on edelleen integraation vähyys israelilaiseen yhteiskuntaan.¹⁴

6 Lausuntopalaute

[Täydennetään]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella

4 §. Määritelmät. Pykälän 6 a kohdan oppilaitoksen määritelmä muutettaisiin. Lain 4 §:ään on lisätty 15.4.2022 voimaan tulleella muutoksella uusi 6 a kohta, jossa säädetään oppilaitoksen määritelmästä. Sen mukaan oppilaitoksella tarkoitetaan Suomessa sijaitsevaa oppilaitosta, jolla on oikeus järjestää lukiolain (714/2018) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaista tutkintoon johtavaa tai muuta koulutusta. Kyseisten koulutusten järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää koulutuksen järjestämislupaa. Lain 7 a §:n 2 momentin mukaan kolmannen maan kansalaiselle myönnetään kansallinen oleskelulupa opiskelua varten, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa sijaitsevaan muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun, jos opiskelu johtaa tutkintoon tai ammattiin. Muihin kuin tutkintoon johtaviin opintoihin oleskelulupa voidaan myöntää, jos oleskeluluvan myöntämiselle on perusteltu syy. Laissa olevaa oppilaitoksen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi myös muun kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvomat tai rahoittamat oppilaitokset.

6 §. Tutkija- ja opiskelijadirektiivissä tarkoitettun oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle. Pykälän 3 momentti muutettaisiin. Säännöksen tarkoittamalle tutkijalle myönnettäisiin oleskelulupa jatkuvana neljäksi vuodeksi tai enintään sopimuksen voimassaoloajaksi, jos sopimus on voimassa alle neljä vuotta. Jatko-oleskelulupa myönnettäisiin voimassa olevan sääntelyn mukaan jatkossakin enintään neljäksi vuodeksi.

6 a §. Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle. Pykälän 3 momentti muutettaisiin siten, että oleskeluluvan voimassaoloaikaan pidennettäisiin. Säännöksen tarkoittamalle tutkijalle voitaisiin myöntää oleskelulupa enintään neljäksi vuodeksi. Säännös jäisi muilta osin ennalleen.

6 b §. Oleskeluluvan myöntäminen jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle. Säännös olisi uusi ja siinä säädettäisiin oleskeluluvan myöntämisestä tutkijalle, joka tekee jatkotutkintoa korkeakoulussa, ja oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä.

¹⁴ Galili, 2020, <https://www.brookings.edu/research/the-other-tribe-israels-russian-speaking-community-and-how-it-is-changing-the-country/>

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tutkijalle, joka tekee jatkotutkintoa korkeakoulussa, myönnetään oleskelulupa jatkotutkinnon suorittamista varten. Korkeakoulussa suoritettavia jatkotutkintoja ovat tällä hetkellä yliopistolain (558/2009) 7 §:ssä ja Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 6 §:ssä tarkoitetut jatkotutkinnot. Lisäksi siinä säädettäisiin, että tutkijan tulee tehdä tutkimusorganisaation, joka tässä tapauksessa tarkoittaisi korkeakoulua, 5 §:n tarkoitettu sopimus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimeentuloedellytyksestä. Tutkijan tulisi esittää hakemuksessaan selvitys hänen turvatusta toimeentulostaan ensimmäiseksi vuodeksi, vaikka jatkotutkinnon suorittaminen kestäisi pidemmän ajan. Jos tutkija hakisi oleskelulupaa vuotta lyhyemmälle ajalle, hänen tulisi esittää selvitys toimeentulosta siltä ajalta. Jos jatkotutkinnon tekeminen tapahtuisi yksinomaan työsuhteessa, tulisi toimeentulon olla turvattu siitä saatavalla palkkatulolla. Muussa tapauksessa toimeentulo tulisi olla turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti. Lisäksi momentissa säädettäisiin toimeentuloedellytyksestä koko siltä ajalta, jolle oleskelulupa jatkotutkinnon tekemisen perusteella myönnetään. Vaikka tutkija esittäisi selvityksen turvatusta toimeentulostaan ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, on hänellä kuitenkin velvollisuus huolehtia turvatusta toimeentulostaan koko sen ajan, jolle hän hakee oleskelulupaa ja jolle ajalle se myönnetään. Maahanmuuttovirasto valvoo toimeentuloedellytyksen täyttämistä. Se valvoo ennen oleskeluluvan myöntämistä, että tutkija on esittänyt selvityksen toimeentulostaan ensimmäiselle vuodelle tai, jos tutkija on hakenut oleskelulupaa lyhyemmälle ajalle, että toimeentulo on turvattu sen ajan. Tältä osin sääntely vastaa, mitä ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään turvatus toimeentulon osalta oleskelulupaa myönnettäessä. Maahanmuuttovirasto voisi myös jo oleskelulupaharkinnan yhteydessä merkitä seurantaan, jos hakijalla on vaikeuksia esittää selvitystä toimeentulostaan alun alkaen, mutta oleskelulupaa ei voitaisi siltikään jättää myöntämättä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oleskeluluvan lajista ja voimassaolon kestosta. Oleskeluluvan lajin osalta säädettäisiin, että oleskelulupa myönnetään jatkuvana (A). Oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jos jatkotutkinto ei valmistuisi viiden vuoden aikana, tutkijalle voitaisiin hakemuksesta myöntää jatko-oleskelulupa tutkinnon loppuun saattamiseksi. Tutkijan tulee esittää selvitys jäljellä olevan tutkimuksen kestosta. Tällöin oleskelulupa voidaan myöntää korkeakoulun ilmoittaman jäljellä olevan, jatkotutkinnon tekemiseksi vaadittavan tutkimuksen keston ajalle enintään neljäksi vuodeksi.

11 §. Hakemuksen hylkäysperusteet. Pykälän 1 momentin 1 kohta muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus uuteen 6 b §:ään. Hakemus olisi hylättävä, jos hakija ei täytä 6 b §:ssä tarkoitettua oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä.

12 §. Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen. Pykälän 1 momentin johdantokappale muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus uuteen 6 b §:ään. Hakemus olisi peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos hakija ei täytä 6 b §:ssä tarkoitettua oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä.

14 §. Työnteko-oikeus ja oikeus harjoittaa elinkeinoa. Pykälän 1 momentin 1 kohta muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus uuteen 6 b §:ään. Jatkotutkintoa suorittavalla tutkijalla olisi rajoittamaton työnteko-oikeus.

7.2 Ulkomaalaislaki

56 §. Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen. Pykälän 5 momentti muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin täsmällisemmin säännöksen koskevan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan

perusteella annetun lain (719/2018) 7 ja 7 a §:n opiskelun perusteella myönnettäviä oleskelulupia. Tämä muutos säädettäisiin, jottei säännöstä sovellettaisi uutta 6 b §:n perusteella myönnettävään jatkotutkintoa tekevään kolmannen maan kansalaiseen.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan vuoden 2023 aikana. Tarkempi aikataulu selviää, kun UMA-järjestelmän kehittämisen aikataulu ja resursointi ovat selvillä [täsmennetään tarvittaessa lausuntokierroksen jälkeen].

9 Toimeenpano ja seuranta

Esityksessä ehdotetaan, että tieteellistä jatkotutkintoa suorittavan tutkijan tulee esittää oleskelulupaa hakiessaan selvitys turvatusta toimeentulosta vain ensimmäisen vuoden ajalta, vaikka oleskelulupa myönnetään pidemmälle ajalle. Tutkijan toimeentuloon ensimmäisen vuoden jälkeen kohdistettaisiin valvontaa. Valvontaa tapahtuisi pistotarkistuksin sekä digikehittämisestä ja rekistereistä saatavien tietojen perusteella. Toimeentuloedellytyksen täyttämistä ja siihen mahdollisesti liittyviä ilmiöitä ehdotetaan seurattavan lain voimaantulon jälkeen samassa yhteydessä kuin opiskelijan kohdalla selvitetään, kuten hallituksen esityksessä HE 232/2021 vp on opiskelijan osalta esitetty. Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö päättävät, selvitetäänkö asiaa virkatyönä tai esimerkiksi ulkopuoliselta taholta tilattavalla tutkimuksella ja mihin toimenpiteisiin selvityksen jälkeen on mahdollisesti ryhdyttävä.

10 Suhde talousarvioesitykseen

[Täydennetään tai poistetaan, jos tarpeeton]

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan lailla. Säännöksen esitöiden mukaan sen lähtökohtana on kansainvälisen oikeuden voimassa oleva pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisella ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan (HE 309/1993 vp, PeVL 23/1998 vp). Perustuslaista ei siksi johdu suoranaisesti erityisiä sisältövaatimuksia kyseiselle lainsäädännölle. Lailla säätämisen vaatimuksesta voidaan kuitenkin johtaa syrjinnän ja mielivallan kiellot samoin kuin vaatimus maahan pääsyssä ja maassa oleskelussa sovellettavien perusteiden ja päätöksentekomenettelyjen sääntelemisestä siten, että oikeusturva toteutuu (PeVL 16/2000 vp). Ulkomaalaislain 5 §:n mukaan ulkomaalaisen oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä ja 6 §:n mukaan päätöksenteossa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain yhdenvertaisuussääntely ja syrjintäkielto eivät kiellä kaikenlaista erottelua ihmisten välillä. Olennaista on, voidaanko kulloinkin sääntely henkilöiden asettamisesta eri asemaan perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (esim. PeVL 46/2006 vp, PeVL 18/2010 vp, PeVL 44/2010 vp ja PeVL 64/2010 vp). Hyväksyttävän perusteen olemassaolo tekee eri asemaan asettamisen sallituksi perustuslain näkökulmasta niin välittömän kuin välillisen syrjinnän kieltoon nähden (PeVL 10/2003 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännössä on keskeisenä hyväksyttävänä perusteena pidetty erottelun tavoitteen liittymistä jonkun toisen perusoikeuden toteu-

tumiseen. Hyväksyttävänä perusteina on pidetty myös muita merkittäviä julkisia tai yhteiskunnallisia intressejä. Erilaisen kohtelun arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota paitsi tietyn tavoitteen saavuttamiseksi ehdotetun keinon hyväksyttävyyteen myös sääntelyn oikeasuhtaisuuteen. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on tässä yhteydessä korostanut hyväksyttävän syyn asiallista ja kiinteää yhteyttä säädettävän lain tarkoitukseen (PeVL 44/2010 vp).

Esitykseen sisältyvän ehdotuksen mukaan jatkotutkintoa tekevän tutkijan tulee oleskelulupaa hakiessaan esittää selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta, vaikka oleskelulupa myönnetään vuotta pidemmäksi ajaksi. Ehdotus on poikkeus pääsäännöstä, josta säädetään ulkomaalaislain (301/2004) 39 §:ssä. Pääsäännön mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu, ja toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäistapauksessa poiketa tietyin edellytyksin. Ehdotus on kuitenkin yhteneväinen opiskelijalle myönnettävän oleskeluluvan kanssa.

Ulkomaalaislain 39 § on pääasialliselta sisällöltään samanlainen kuin se on ollut siitä lukien, kun voimassa oleva ulkomaalaislaki on tullut voimaan 1.5.2004. Perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa ulkomaalaislakia koskevista hallituksen esityksistä (PeVL 4/2004 vp, HE 28/2003 vp ja sen täydentävä esitys HE 151/2003 vp). Perustuslakivaliokunta on tyytynyt lyhyesti toteamaan sääntelyn tältä osin ja vain täydentämään sitä lapsen etuun perustuvan poikkeuksen osalta. Tämän jälkeen toimeentuloedellytystä on joltain osin tarkasteltu, mutta ei sillä tavalla kuin nyt tässä esityksessä on kyse. Työperusteisten oleskelulupien kohdalla sääntelyä on täsmennetty muun muassa siltä osin, millä tavalla toimeentulon tulee olla turvattu, kun oleskelulupa myönnetään ansiotyötä varten (HE 139/2013 vp; tähän ei liity perustuslakivaliokunnan lausuntoa). Perustuslakivaliokunta on sen sijaan lausunut toimeentuloedellytyksen osalta tilanteessa, jossa edellytyksen täyttämisen vaatimusta laajennettiin (PeVL 27/2016 vp, HE 43/2016 vp) kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavien perheenjäseniin tietyin poikkeuksin.

Tässä esityksessä on kyse jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen esittämisestä osalle sitä aikaa, jolle oleskelulupaa haetaan ja jolle se myönnetään. Oleskelulupa esitetään myönnettäväksi sille ajalle, joka on melko varmuudella riittävän pitkä aika jatkotutkinnon tekemiseksi ja sitä koskevien muodollisuuksien täyttämiseksi. Tohtorin tutkinnon suorittaminen kestää tyypillisesti vähintään neljä vuotta, usein pidempään. Oleskelulupa myönnettäisiin viideksi vuodeksi, jolloin väitöskirjan viimeistely ja tarkastaminen ehtisi toteutua oleskeluluvan voimassaolon aikana. Toimeentulon osalta tapahtuvassa jälkikäteisvalvonnassa olisi kyse oleskeluluvan voimassaoloaikaan pääasiassa sen ensimmäisen vuoden jälkeen liittyvästä valvonnasta. Tällainen jälkivalvonta ei kuitenkaan yksin liity toimeentulon valvontaan, vaan sitä tehdään tälläkin hetkellä oleskeluluvan edellytysten täyttämiseen liittyvänä valvontana.

Pääasiallinen pääpaino valvonnassa on edelleen etukäteen tapahtuvassa valvonnassa, joka perustuu hakemuksessa esitettyjen selvitysten arviointiin ja oleskeluluvan myöntämiseen sille ajalle, jolla edellytykset täyttyvät. Jatkotutkintoa tekevän tutkijan kohdalla hakemuksessa esitettävä toimeentuloselvitys koskisi yhtä vuotta eli vain osaa myönnettävän oleskeluluvan koko voimassaoloajasta ja silti oleskelulupa myönnettäisiin vuotta pidemmälle ajalle.

Ehdotettava toimeentulon edellytyksen täyttämisen sääntely olisi samanlaista kuin opiskelijan oleskeluluvan kohdalla ja muistuttaa muissa oleskeluluvissa jatko-oleskelulupaharkintaa siten, että useimmiten jatko-oleskelulupien voimassaoloajat ovat pitemmät kuin ensimmäisten oleskelulupien kohdalla. Jatko-oleskelulupahakemusten kohdalla arvioidaan luotettavuutta, miten luotettavana hakijan esittämää toimeentuloselvitystä voidaan pitää, kun jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

Kokonaisuutena arvioiden ehdotettavan sääntelyn toimivuuden seuraaminen ja arvioiminen lain voimaantulon jälkeen olisi kuitenkin perusteltua.

Kaikkiin oleskelulupiin liittyy jälkikäteistä valvontaa, jota Maahanmuuttovirasto suorittaa ulkomaalaislain 212 §:n perusteella. Tutkija- ja opiskelijalain 3 §:ssä säädetään, että ulkomaalaislain säännöksiä maahantulon, maastalähdön, oleskelun ja työnteon osalta sovelletaan, jollei tässä laissa toisin säädetä. Näin ollen Maahanmuuttovirasto suorittaa tutkija- ja opiskelijalain mukaisiin oleskelulupiin liittyvää jälkikäteistä valvontaa ulkomaalaislain 212 §:n perusteella.

Koska toimeentuloselvitystä koko oleskeluluvan voimassaolon ajalta ei esityksen mukaan edellyttäisi esitettävän eikä näin ollen olisi esitetty oleskeluluvan hakemisen yhteydessä, jatkotutkintoa tekevälle tutkijalle asetettaisiin laissa velvoite huolehtia toimeentuloedellytyksen täyttämistä myös ensimmäisen vuoden jälkeen koko oleskeluluvan voimassaolon ajan. Tutkija olisi sääntelyn osalta tietoinen tästä häneen kohdistuvasta velvoitteesta, etenkin kun informaatiota siitä hänelle hakemisvaiheessa annettaisiin muun muassa hakemuksessa ja verkossa. Velvoitteen laiminlyönti voisi johtaa oleskeluluvan peruuttamiseen ja seurauksena voisi olla äärimmäisenä toimenpiteenä jopa maasta poistaminen. Oleskeluluvan peruuttamisen osalta sovellettaisiin tutkija- ja opiskelijalain 12 §:ää. Sen 4 momentissa säädetään, että 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on otettava huomioon tapauksen erityiset olosuhteet kokonaisuudessaan ja noudatettava suhteellisuusperiaatetta. Kyseessä olisi tapauskohtaisesti tehtävä kokonaisharkinta ennen päätöksentekoa. Kyseessä olisi hakijan eduksi kokonaisharkinnasta ennen oleskeluluvan peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä. Lisäksi voimassa olevassa ulkomaalaislain 9 luvussa säädetään maasta poistamisesta ja sen 146 §:ssä myös nimenomaisesti siinä vaiheessa tehtävästä kokonaisharkinnasta. Kyse on osaltaan perustuslain 80 §:n vaatimuksesta, että lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista.

Esityksessä ehdotettava jatkotutkintoa tekevän tutkijan toimeentuloedellytyksen jälkikäteisvalvonta olisi ensimmäisen kerran ajankohtaista samassa yhteydessä kuin seuranta tehtäisiin opiskelijoiden osalta, kuten hallituksen esityksessä HE 232/2021 vp on todettu ja eduskunta on lausunut vastauksessaan EV 35/2022 vp. Valvonnan suorittaminen olisi alkuun enemmän manuaalista työtä, mutta ajan kanssa automaatioon ja rekisteritarkistuksiin liittyvää toimintaa, jollaista valvontaa aletaan suorittaa muissakin oleskelulupatyypeissä ja etenkin tilanteissa, kun oleskelulupien voimassaoloaikoja on pidennetty.

Valvonnassa käsiteltäisiin perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan liittyviä tietoja. Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeuksista säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (*mahtilaki*, 615/2020). Mahtilain 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei siinä laissa toisin säädetä, sovelletaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Maahanmuuttovirasto noudattaa oleskelulupa-asioissaan jo tällä hetkellä osa-automaatiota niissä rajoissa kuin se mahtilain mukaan on mahdollista. Mahtilain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoituun käsittelyyn sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa ja henkilötietoja käsitellään ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittelyä sekä niitä koskevaa päätöksentekoa ja valvontaa.

Jälkivalvonnan järjestelmäkehittäminen vuoden 2022 aikana ja siinä hyödynnettävä osa-automaatio toteutettaisiin mahtilain sääntelyä soveltaen. Enemmän automaation käyttäminen oleskelulupa-asioissa yleensä ja tämän esityksen kannalta erityisesti valvonnassa edellyttäisi todennäköisesti omaa erityislainsäädäntöä oikeusministeriössä valmisteilla olevan automaattista päätöksentekoa koskevan hallinnon yleislainsäädännön lisäksi, mistä tarpeesta ei kuitenkaan nyt

tämän esityksen johdosta ole kyse. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 62/2018 vp, joka liittyi sittemmin valtiopäivien päättymisen ja toimitettavien eduskuntavaalien johdosta rauenneeseen mahtilakia koskevaan esitykseen HE 224/2018 vp, käsitellyt muun muassa tiedonsaantioikeuksia ja automatisoitua päätöksentekoa. Perustuslakivaliokunta on sittemmin mahtilakia koskeneen uuden esityksen HE 18/2019 vp osalta lausunut (PeVL 7/2019 vp), että lakiehdotuksen, erityisesti tätä esitystä koskien sen 8 §, jossa säädetään arkaluonteisten tietojen käsittelystä, että se on asianmukaisesti sidottu välttämättömyyteen. Viranomaisen henkilörekisteriin talletettavat tiedot ovat perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuja viranomaisen hallussa olevia tallenteita (PeVL 3/2009 vp).

Ehdotettava sääntely ei tarkoita, että se olisi muulla perusteella oleskelulupaa hakeviin hakijoihin nähden yhdenvertaisuuden vastaista, koska vaatimus turvatusta toimeentulosta koskee siltikin koko oleskeluluvan voimassaolon aikaa ja koska toimeentuloedellytyksen täyttämiseen kohdistettaisiin valvontaa. Maahanmuuttovirasto valvoisi edellytyksen täyttämistä oleskeluluvan koko voimassaolon ajalta. Valvonta olisi näin ollen jälkivalvontaa, jota suoritettaisiin ulkomaalaislain 212 §:n perusteella. Jälkivalvonnan olisi oltava uskottavaa, tehokasta ja resursoitua, jotta se asemoituisi yhtä vahvaksi elementiksi kuin ennakkoon oleskelulupaharkinnan yhteydessä tapahtuva valvonta.

Tutkijan perheenjäsenten toimeentuloedellytyksen täyttämisen osalta ei esitetä tehtävän poikkeusta tai muutosta.

Ehdotettavat säännösmuutokset ja -ehdotus edustavat monelta osin perusoikeusmyönteistä tulkintaa niin perustuslain 6 §:ssä yhdenvertaisuuden periaatteen kuin myös 10 §:n turvatun yksityiselämän suojan kannalta ja siihen kuuluvan perhe-elämän suojan kannalta. Perhe-elämän suojasta on määräyksiä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa.

Perustuslain 21 §:n 1 momentti sisältää perussäännöksen jokaisen oikeudesta saada asiansa käsitellyksi ja ratkaistuksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Hallintolainkäytön oikeussuojatakeita koskee perustuslain 21 §:n 2 momentti, johon sisältyy vaatimus lainkäytön ja hallinnon oikeussuojatakeiden turvaamisesta eduskunnan hyväksymällä lailla. Säännöksessä luetellaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon tärkeimmät osa-alueet eli käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, vaatimus päätöksen perustelemisesta sekä oikeus hakea muutosta. Tutkija- ja opiskelijalain muutoksenhakua koskeva sääntely turvaa, että menettelyt muutoksenhaussa ovat mahdollisimman yhdenvertaiset suhteessa ulkomaalaislain perusteella myönnettävien oleskelulupien kanssa.

Ulkomaalaislain yleistä sääntelyä maahantulon, maastalähdön, oleskelun ja työnteon osalta noudatettaisiin yleisiltä osiltaan edelleen, ja myös ulkomaalaislain valvontaa koskevaa sääntelyä sovellettaisiin, kuten edellä todetaan.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 4 §:n 6 a kohta, 6 §:n 3 momentti, 6 a §:n 3 momentti, 10 §:n 1 ja 4 momentti, 11 §:n 1 momentin 1 kohta, 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 14 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 277/2022, ja
lisätään lakiin uusi 6 b § seuraavasti:

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6 a) *oppilaitoksella* Suomessa sijaitsevaa oppilaitosta, jolla on oikeus järjestää lukiolain (714/2018) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaista tutkintoon johtavaa tai muuta koulutusta taikka joka on muun kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvoma tai rahoittama;

6 §

Tutkija- ja opiskelijadirektiivissä tarkoitettun oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana neljäksi vuodeksi tai enintään sopimuksen voimassaoloajaksi, jos sopimus on voimassa alle neljä vuotta. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

6 a §

Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään neljäksi vuodeksi, jos sopimus on voimassa vähintään kaksi vuotta, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään neljäksi vuodeksi, jos edellinen tässä pykälässä säädetty oleskelulupa on myönnetty jatkuvana, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tämän pykälän perusteella, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen oleskelulupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

6 b §

Oleskeluluvan myöntäminen jatkotutkintoa tekeville tutkijalle

Korkeakoulussa jatkotutkintoa tekeville tutkijalle myönnetään oleskelulupa jatkotutkinnon suorittamista varten. Tutkijan on tehtävä tutkimusorganisaation kanssa 5 §:ssä tarkoitettu sopimus.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkija esittää selvityksen turvatusta toimeentulosta ensimmäiseksi vuodeksi ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti tai, jos kyseessä on työsuhde, ansiotyöstä saatavalla tulolla. Tutkijan toimeentulon on oltava turvattu koko oleskeluluvan voimassaolon ajan.

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana viideksi vuodeksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

10 §

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yritystoimintaa varten

Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6, 7 tai 7 a §:n perusteella, myönnetään tutkimustoiminnan loppuunsaattamisen tai tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6 a tai 6 b §:n perusteella, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Oleskelulupaa on haettava viiden vuoden kuluessa 6, 6 a, 6 b, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaoloajan päättymisestä.

Jos korkeakoulututkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista pätevyyttä osoittavaa asiakirjaa tai tutkimusorganisaation vahvistusta tutkimustoiminnan loppuun saattamisesta ei ole saatavilla ennen 6, 6 a, 6 b, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymistä ja kaikki muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, kolmannen maan kansalainen saa oleskella maassa kohtuullisen ajan tällaisen asiakirjan tai vahvistuksen toimittamista varten.

11 §

Hakemuksen hylkäysperusteet

Tässä laissa tarkoitettu oleskelulupahakemus on hylättävä, jos:

- 1) 6, 6 a, 6 b, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty;

12 §

Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen

Edellä 6, 6 a, 6 b, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyllä perusteella myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos:

14 §

Työnteko-oikeus ja oikeus harjoittaa elinkeinoa

Kolmannen maan kansalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa:
1) 6, 6 a, 6 b tai 10 §:n perusteella, on rajoittamaton työnteko-oikeus;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 56 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa 278/2022, seuraavasti:

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Jos osa tai kaikki 1 momentissa tarkoitettusta oleskelusta on tapahtunut kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 7 tai 7 a §:n opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan perusteella, edellytyksenä tämän oleskelun hyödyntämiseksi oleskeluaikaa laskettaessa on, että opiskelija on suorittanut sen korkeakoulututkinnon, jota varten oleskelulupa on myönnetty. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelija täyttää edellytykset, joiden perusteella hänelle voitaisiin myöntää jatkuva oleskelulupa muulla kuin mainitun lain 7, 7 a tai 10 §:n perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

1.

Laki

kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 4 §:n 6 a kohta, 6 §:n 3 momentti, 6 a §:n 3 momentti, 10 §:n 1 ja 4 momentti, 11 §:n 1 momentin 1 kohta, 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 14 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 277/2022, ja

lisätään lakiin uusi 6 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 § Määritelmät	4 § Määritelmät
Tässä laissa tarkoitetaan:	Tässä laissa tarkoitetaan:
6 a) <i>oppilaitoksella</i> Suomessa sijaitsevaa oppilaitosta, jolla on oikeus järjestää lukiolain (714/2018) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaista tutkintoon johtavaa tai muuta koulutusta;	6 a) <i>oppilaitoksella</i> Suomessa sijaitsevaa oppilaitosta, jolla on oikeus järjestää lukiolain (714/2018) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaista tutkintoon johtavaa tai muuta koulutusta <i>taikka joka on muun kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvoma tai rahoittama;</i>
6 § Tutkija- ja opiskelijadirektiivissä tarkoitetun oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle	6 § Tutkija- ja opiskelijadirektiivissä tarkoitetun oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle
Oleskelulupa myönnetään jatkuvana <i>kahdeksi</i> vuodeksi tai enintään sopimuksen voimassaoloajaksi, jos sopimus on voimassa alle	Oleskelulupa myönnetään jatkuvana <i>neljäksi</i> vuodeksi tai enintään sopimuksen voimassaoloajaksi, jos sopimus on voimassa alle

kaksi vuotta. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

neljä vuotta. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

6 a §

Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään *kahdeksi* vuodeksi, jos sopimus on voimassa vähintään kaksi vuotta, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään neljäksi vuodeksi, jos edellinen tässä pykälässä säädetty oleskelulupa on myönnetty jatkuvana, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tämän pykälän perusteella, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen oleskelulupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

6 a §

Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen tutkijalle

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään *neljäksi* vuodeksi, jos sopimus on voimassa vähintään kaksi vuotta, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään jatkuvana enintään neljäksi vuodeksi, jos edellinen tässä pykälässä säädetty oleskelulupa on myönnetty jatkuvana, ja muussa tapauksessa tilapäisenä sopimuksen voimassaoloajaksi. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tämän pykälän perusteella, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen oleskelulupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

6 b §

Oleskeluluvan myöntäminen jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle

Korkeakoulussa jatkotutkintoa tekeväälle tutkijalle myönnetään oleskelulupa jatkotutkinnon suorittamista varten. Tutkijan on tehtävä tutkimusorganisaation kanssa 5 §:ssä tarkoitettu sopimus.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkija esittää selvityksen turvatusta toimeentulosta ensimmäiseksi vuodeksi ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti tai, jos kyseessä on työsuhde, ansiotyöstä saatavalla tulolla. Tutkijan toimeentulon on oltava turvattu koko oleskeluluvan voimassaolon ajan.

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana viideksi vuodeksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

10 §

10 §

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yritystoimintaa varten

Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6, 7 tai 7 a §:n perusteella, myönnetään tutkimustoiminnan loppuunsaattamisen tai tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6 a §:n perusteella, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Oleskelulupaa on haettava viiden vuoden kuluessa 6, 6 a, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaoloajan päättymisestä.

Jos korkeakoulututkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista pätevyyttä osoittava asiakirjaa tai tutkimusorganisaation vahvistusta tutkimustoiminnan loppuun saattamisesta ei ole saatavilla ennen 6, 6 a, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymistä ja kaikki muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, kolmannen maan kansalainen saa oleskella maassa kohtuullisen ajan tällaisen asiakirjan tai vahvistuksen toimittamista varten.

11 §

Hakemuksen hylkäysperusteet

Tässä laissa tarkoitettu oleskelulupahakemus on hylättävä, jos:

1) 6, 6 a, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty;

12 §

Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen

Edellä 6, 6 a, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyllä perusteella myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos:

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yritystoimintaa varten

Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6, 7 tai 7 a §:n perusteella, myönnetään tutkimustoiminnan loppuunsaattamisen tai tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6 a tai 6 b §:n perusteella, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten. Oleskelulupaa on haettava viiden vuoden kuluessa 6, 6 a, 6 b, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaoloajan päättymisestä.

Jos korkeakoulututkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista pätevyyttä osoittava asiakirjaa tai tutkimusorganisaation vahvistusta tutkimustoiminnan loppuun saattamisesta ei ole saatavilla ennen 6, 6 a, 6 b, 7 tai 7 a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymistä ja kaikki muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, kolmannen maan kansalainen saa oleskella maassa kohtuullisen ajan tällaisen asiakirjan tai vahvistuksen toimittamista varten.

11 §

Hakemuksen hylkäysperusteet

Tässä laissa tarkoitettu oleskelulupahakemus on hylättävä, jos:

1) 6, 6 a, 6 b, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyt edellytykset eivät täyty;

12 §

Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen

Edellä 6, 6 a, 6 b, 7, 7 a, 8, 8 a, 9, 9 a tai 10 §:ssä säädetyllä perusteella myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos:

14 §

Työnteko-oikeus ja oikeus harjoittaa elinkeino-

Kolmannen maan kansalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa:

1) 6, 6 a tai 10 §:n perusteella, on rajoittamaton työnteko-oikeus;

14 §

Työnteko-oikeus ja oikeus harjoittaa elinkeino-

Kolmannen maan kansalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa:

1) 6, 6 a, 6 b tai 10 §:n perusteella, on rajoittamaton työnteko-oikeus;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 56 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa 278/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Jos osa tai kaikki 1 momentissa tarkoitettusta oleskelusta on tapahtunut opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan perusteella, edellytyksenä tämän oleskelun hyödyntämiseksi oleskeluaikaa laskettaessa on, että opiskelija on suorittanut sen korkeakoulututkinnon, jota varten oleskelulupa on myönnetty. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelija täyttää edellytykset, joiden perusteella hänelle voitaisiin myöntää jatkuva oleskelulupa muulla kuin *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työ-*

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Jos osa tai kaikki 1 momentissa tarkoitettusta oleskelusta on tapahtunut *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 7 tai 7 a §:n* opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan perusteella, edellytyksenä tämän oleskelun hyödyntämiseksi oleskeluaikaa laskettaessa on, että opiskelija on suorittanut sen korkeakoulututkinnon, jota varten oleskelulupa on myönnetty. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelija täyttää

harjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 7, 7 a tai 10 §:n perusteella.

edellytykset, joiden perusteella hänelle voitaisiin myöntää jatkuva oleskelulupa muulla kuin *mainitun lain* 7, 7 a tai 10 §:n perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. . .